

ГРОМАДСЬКА
РАДА ПРИ
МЗС УКРАЇНИ

Razumkov
centre

Hanns
Seidel
Stiftung

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ, ПРІОРИТЕТИ

Деякі експертні оцінки стану і перспектив партнерства
України з ЄС, США і НАТО

Вересень 2025

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ, ПРІОРИТЕТИ

(Деякі експертні оцінки стану і перспектив партнерства України з ЄС, США і НАТО)

Це експертне дослідження специфіки і деяких напрямів української зовнішньої політики підготовлено членами Громадської Ради при МЗС України за участю Центру Разумкова, Фонду «Відкрита політика», Всеукраїнської громадської ліги Україна-НАТО за підтримки Фонду Ганса Зайделя¹. Загалом дослідження сфокусоване на тенденціях і пріоритетах європейської інтеграції України, особливостях партнерства Україна-США, а також на стані і перспективах євроатлантичної інтеграції України². Це продовження попереднього спільного проєкту, присвяченого проблемам зовнішньої політики України.

Очевидно, що відносини України з ЄС, США і НАТО не охоплюють всі вектори політики України на світовій арені, але вони входять до пріоритетного порядку денного, визначеного, зокрема, на щорічній нараді послів (липень 2025 р.), і без перебільшення мають вирішальне значення в умовах війни.

Національна дипломатія вимушена діяти в складних умовах широкомасштабної російської агресії, на фоні геоекономічної турбулентності, несприятливих і суперечливих регіональних і глобальних процесів, які впливають на політику України на світовій арені, її зовнішньополітичне становище. Загалом події і тенденції останніх місяців свідчать про ускладнення просування України на ключових зовнішніх напрямках. З формальної точки зору червневі саміти ЄС і НАТО засвідчили проблемність щодо перспектив європейської і євроатлантичної інтеграції України. Водночас, у відносинах Києва і Вашингтону, попри певні позитивні тенденції, поки що зберігається нестабільність. Мирний переговорний процес має суперечливий і непередбачуваний характер внаслідок агресивної неоімперської політики росії, містить як шанси, так і небезпечні виклики і загрози для України.

Говорячи про українську військову дипломатію, слід відзначити особливості її функціонування в умовах тривалого режиму

військового стану, зокрема, переведення системи зовнішньополітичних відносин на воєнні рейки і централізації системи управління. Варто додати, що в липні 2025 р., паралельно з «перезавантаженням» уряду, відбулись суттєві структурно-функціональні трансформації в системі МЗС і масштабні кадрові перестановки в дипломатичному корпусі. Очевидно, що ці внутрішні фактори (вкупі з зовнішніми) позначаються на характері і особливостях діяльності Києва на ключових зовнішніх напрямках, у т.ч. у відносинах з ЄС, США і НАТО.

Є підстави стверджувати, що в умовах перманентних змін геополітичного ландшафту, ескаляції різнорівневих загроз, пов'язаних з російською широкомасштабною інтервенцією, пріоритетного значення набуває європейський вектор української зовнішньої політики — військово-політичне, економічне партнерство з ЄС, інтеграція до євроспільноти, прискорення і розширення кооперації українського ОПК і системи європейської оборонної індустрії тощо.

Своєю чергою, стратегічне значення для Києва має забезпечення продуктивного і прагматичного діалогу з Вашингтоном, максимально ефективне використання і закріплення певних позитивних тенденцій в політиці США на українському напрямі. Водночас, подальша консолідація міжнародної

¹ Дослідження підготовлено членами Громадської Ради при МЗС України: **М. Пашков** — співдиректор програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки Центру Разумкова; **І. Жданов** — керівник Фонду «Відкрита політика», експериментатор молоді і спорту України (2014-2019 рр.); **С. Джердж** — голова Громадської Ради при МЗС України, керівник Всеукраїнської громадської ліги Україна-НАТО.

² Матеріал підготовлений в рамках проєкту «Експертно-аналітична підтримка МЗС України і розвиток публічної дипломатії в контексті європейської інтеграції», який здійснюється за підтримки Представництва Фонду Г. Зайделя.

воєнно-політичної допомоги залежить від зміцнення співробітництва з НАТО, у т.ч. в контексті рішень липневого саміту Альянсу про збільшення оборонних витрат країн-членів.

Це дослідження не претендує на повний і вичерпний аналіз усіх сфер і рівнів співробітництва України з ЄС, США і НАТО. У ньому окреслюється стан, деякі важливі тенденції та основні пріоритети політики України на цих напрямках. Водночас, зрозуміло, що зовнішньополітичні і внутрішні події і процеси мають динамічний характер, і виникають нові обставини і фактори, що впливають на партнерство з Євросоюзом, США і Північноатлантичним Альянсом.

I. КИЇВ-БРЮССЕЛЬ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЛАНИ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Широкомасштабна війна прискорила євроінтеграційні процеси в Україні. По-перше, російська агресія сприяла проєвропейському об'єднанню нації, консолідувала позиції влади і суспільства. По-друге, євроінтеграція стала, з одного боку, важливим мотивом протистояння тоталітарній імперії, а з іншого — драйвером запровадження демократичних реформ. По-третє, під час війни склалася нова якість військово-політичних, економічних, соціокультурних відносин Києва і Брюсселя.

Україна, прийнявши на себе удар усієї воєнної потуги країни-агресора і потерпаючи від колосальних людських та фінансово-економічних втрат, тривалий час тримає оборону східного флангу ЄС та НАТО, відстоює свій європейський вибір. Не буде перебільшенням стверджувати, що майбутнє Європи залежить від ходу війни в Україні.

Підтримка України у спільному протистоянні російській агресії. З початком широкомасштабної війни офіційний Брюссель активізував і зміцнив політичну солідарність і воєнно-фінансову підтримку Україні у протистоянні російській інтервенції. ЄС і держави-члени постачають Україні широко номенклатуру зброї та військового

обладнання. Станом на липень 2025 р. загальний обсяг допомоги, яку ЄС та його країни-члени надали Україні з початку повномасштабного російського вторгнення, сягнув €158,6 млрд, включаючи €59,6 млрд на військову підтримку³. Країни ЄС, з одного боку, лобіюють і відстоюють інтереси України на міжнародних майданчиках (ГА ООН, ПАРЕ, НАТО, ОБСЄ, G7 тощо), водночас, сприяють політичній ізоляції росії, виключенню країни-агресора з авторитетних міжнародних організацій (Рада Європи, Рада ООН з прав людини тощо). Європейські партнери забезпечили створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії росії, сприяли стратегічно важливому юридично-правовому прецеденту судового засудження російської агресії в рамках Європейського суду із прав людини (липень 2025 р.). Своєю чергою, ЄС за роки війни розширив гуманітарну підтримку України, ініціював низку грантових програм, позик, кредитів і гуманітарних поставок. Нині діє Директива про тимчасовий захист понад 4 млн громадян України на території країн об'єднаної Європи.

Важливою складовою підтримки України є санкційна політика ЄС, яка координується з іншими країнами світу. Зокрема, в липні 2025 р. ЄС ухвалив 18-й санкційний пакет проти РФ, який містить обмеження щодо 22 російських банків, 105 танкерів «тіньового» флоту, «Північного потоку» тощо. Встановлено цінові обмеження щодо російської нафти тощо⁴.

Слід зазначити, що паралельно з нарощуванням допомоги Україні, ЄС під час широкомасштабної війни суттєво трансформував власну зовнішню політику і підходи у сфері безпеки, у т.ч. під впливом нової політики Д. Трампа, яка актуалізувала в Європі ідею стратегічної автономії і безпекової самодостатності, змусила європейський істеблшмент переглянути стратегічні пріоритети. Брюссель ухвалив нову оборонну стратегію — «Біла книга з питань європейської оборони — Готовність 2030», а також масштабний п'ятиетапний План Rearm Europe⁵. Єврокомісія здійснила масштабні інвестиції в Європейський оборонний фонд.

³ Майже 60 мільярдів тільки для війська. — Укрінформ, 26 червня 2025 р., <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4008593-majze-60-milardivtilki-dla-vijska-u-es-rozpovili-pro-dopomogu-ukraini-z-2022-roku.html>.

⁴ ЄС ввів санкції проти 22 банків РФ і режисера Шахназарова. — Дойче велле, 19 липня 2025 р., <https://www.dw.com/ru/es-vvel-sankcii-protiv-22bankov-rossii-i-rezissera-sahnazarova/a-73333430>.

⁵ Т. Висоцька, Т. Олійник «Лідери ЄС підтримали новий оборонний план щодо масштабних оборонних інвестицій». — Українська правда, 6 березня 2025 р., <https://www.pravda.com.ua/news/2025/03/6/7501653/>.

Анонсована концепція «Стратегії готовності» ЄС для цивільного населення. У травні 2025 р. ЄС оприлюднив нову Чорноморську стратегію з метою посилення безпеки і стабільності в регіоні.

Однак, при цьому варто зауважити, що, з одного боку, нові європейські безпекові програми уповільнені бюрократичними процедурами і розраховані у найкращому випадку на середньострокову перспективу, а ескалація російської агресії, терор проти мирного населення України триває зараз⁶. Водночас, Європа залишається критично залежною від окремих видів американської військової допомоги. З іншого боку, дискусії в рамках «коаліції охочих» засвідчили проблемність створення і розгортання навіть невеликого спільного воєнного контингенту⁷.

Але, так чи інакше, саме європейський напрям нині набуває для Києва пріоритетного, стратегічно важливого значення з багатьох причин, насамперед з огляду на позиції Вашингтона. Європа, де-факто, є ключовим союзником України у протистоянні російській інтервенції.

Специфіка та особливості євроінтеграційних реформ. Починаючи з червня 2022 р. (після отримання статусу кандидата на вступ) Київ запровадив «турборежим» проєвропейських трансформацій. Зокрема, були ухвалені ряд базових законів (про нацменшини, про медіа, про Конституційний суд), пакет актів з адаптації національного законодавства в різних сферах; відбулось реформування вищих судових органів і системи антикорупційних інститутів; затверджена державна антикорупційна програма і стратегія реформування правоохоронних органів. Нині Україна і ЄС здійснили всі процедури для *відкриття чотирьох переговорних кластерів* — насамперед базового — «Основи процесу вступу до ЄС». 14 травня 2025 р. уряд України затвердив дорожні карти у сферах верховенства права,

реформи державного управління та функціонування демократичних інституцій. Також ухвалений План заходів щодо захисту прав національних меншин⁸.

Останнім часом Україна зробила ряд важливих кроків на шляху євроінтеграції. Уряд узгодив проєкт нового Митного кодексу, розробленого на основі митного законодавства ЄС. Верховна Рада підтримала у другому читанні важливий для євроінтеграції Законопроєкт «Про професійну освіту». Водночас, у Проєкті Програми дій уряду передбачено до кінця 2025 р. забезпечити готовність розпочати переговори за 6 клас-терами. Призначено нового директора Бюро економічної безпеки України.

Однак, слід зазначити, що останнім часом спостерігалось певне відставання України від графіку запланованих реформ. Зокрема, в липні Київ в рамках програми Ukraine Facility з 16 реформ не виконав три — децентралізація, реформування судової системи і АРМА. Через це ЄС скоротив черговий транш у межах Ukraine Facility з €4,5 млрд до 3,05 млрд⁹.

Існує ряд серйозних проблем у реформуванні судової системи, зокрема, заповнення вакансій в Конституційному суді і Вищій раді правосуддя, перезавантаження Верховного суду, створення спеціалізованих адміністративних судів тощо.

Своєю чергою, деякі дії української влади в антикорупційній сфері, на жаль, мали несприятливий зовнішній і внутрішній резонанс. 22 липня 2025 р. Верховна Рада ухвалила і Президент України підписав закон, який встановлював контроль над НАБУ і САП з боку Генерального прокурора. Це викликало негативну реакцію з боку ЄС, і спровокувало масштабні громадські акції протесту в різних регіонах України. З огляду на це, 31 липня 2025 р. незалежність НАБУ і САП була законодавчо відновлена. Такий тимчасовий відступ української сторони від

⁶ Y. Yakymenko, M. Pashkov US-EU relations as a factor of Europe's geopolitical self-identification European Council Experts' Debrief – Issue XV <https://tepsa.eu/wp-content/uploads/2025/07/EUCO-Debrief-II-2025-1.pdf>.

⁷ Європі буде складно розмістити навіть 25 000 військових в Україні. — Times, 30 квітня 2025 р., <https://www.thetimes.com/uk/defence/article/europe-uk-peacekeeping-troops-ukraine-6tp2cfcg5>.

⁸ Див. сайт Кабінету міністрів України — <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/olga-stefanishyna-ta-yevrokomisarka-marta-kos-obgovoryly-pidgotovkuvodidkryttya-pershyh-peregovornyh-klasteriv/>.

⁹ Транш фіндопомоги Ukraine Facility уріжуть, бо Київ не провів всі обіцяні реформи. — Українська правда, 25 липня 2025 р., <https://www.pravda.com.ua/news/2025/07/25/7523426/>.

євроінтеграційного курсу не сприяв ані просуванню переговорного процесу, ані зміцненню довіри між Україною і ЄС.

Говорячи про вагу і значення євроінтеграційних реформ, слід мати на увазі принаймні дві важливі обставини. **По-перше**, Тривалий правовий режим воєнного стану передбачає обмеження прав і свобод громадян¹⁰. Війна унеможливила проведення загальнонаціональних і місцевих виборів. Вимушеною мірою в умовах російської інтервенції є певний державний контроль в інформаційній сфері. З іншого боку, спостерігаються тенденції централізації, зосередження владних повноважень в Офісі президента, нівелювання політичної конкуренції тощо.

За цих умов зростає значення євроінтеграційних «запобіжників». Ідеться про: а) подальшу імплементацію комплексу передвступних проєвропейських реформ (у т. ч. в рамках Угоди про асоціацію Україна-ЄС); б) реалізацію пакету зобов'язань в рамках Плану «Ukraine Facility»; в) запровадження результатів скринінгових сесій щодо відповідності законодавства України праву Євросоюзу; г) виконання дорожніх карт з утвердження верховенства права, функціонування демократичних інституцій, реформи державного управління тощо.

По-друге, Бізнес-дипломатія Д. Трампа перевела партнерство з країнами-союзниками на суто комерційні рейки. США відмовилися від захисту і просування демократії у світі, згорнули інструменти м'якої сили і гуманітарної допомоги у різних регіонах світу, яка здійснювалася в рамках ліквідованої нині агенції USAID. 24 травня 2025 р. Д. Трамп виступив у Вест-Пойнті з промовою, в якій він заявив, що американські збройні сили не будуть воювати за свободу і демократію в інших країнах, США не буде розповсюджувати демократію у світі «під дулом пістолета»¹¹.

Загалом, склалося так, що нині саме ЄС залишається головним світовим центром

підтримки і просування демократії, свободи, справедливості, захисту прав людини, тобто базових, загальнолюдських цінностей. За великим рахунком, мова йде про глобальну, цивілізаційну місію ЄС в нових світових реаліях.

Проблеми і перспективи української євроінтеграції. 26 червня 2025 р. на саміті ЄС 26 країн-членів погодилися підтримати оцінку Комісії про те, що Україна готова до відкриття кластера «Основи». Але відкриття переговорів з Києвом було заблоковано керівництвом Угорщини. Вето Будапешта було передбачуваним, з огляду на тривалу ворожу антиукраїнську кампанію, що розгорнув режим В. Орбана, зокрема, в рамках маніпулятивного т. зв. урядового референдуму щодо вступу України до ЄС¹². Де-юре євроінтеграція України поставлена на паузу. Зрозуміло, що практичний рух до євроспільноти не зупинився, але невідомо скільки триватиме політична невизначеність щодо формальних переговорів про вступ. Це в умовах війни є несприятливим фактором, який може позначитися на темпах проєвропейських реформ і настроях громадян.

Слід додати, що окрім «угорського фактору» на темпи просування України до ЄС прямо і опосередковано впливають також ряд внутрішніх і зовнішніх чинників. **По-перше**, це існуючі проблеми у чутливих для ЄС сферах — судова реформа, боротьба з корупцією, децентралізація, реформа державного управління тощо. Не додали динамізму руху до ЄС і згадані вище спроби влади підпорядкувати антикорупційні структури. Але заради об'єктивності слід зазначити, що Київ змушений зосереджувати величезний політико-дипломатичний, фінансовий, кадровий потенціал на протистоянні російській інтервенції. В умовах тривалої «війни на виснаження», з огляду на обмежені внутрішні ресурси, європейська інтеграція вимушено забезпечується у скороченому масштабі¹³.

По-друге, прямий і опосередкований вплив на євроінтеграцію України мають внутрішні процеси в ЄС. У 2025 р. в ході низки виборчих

¹⁰ Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р., <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

¹¹ Трамп: США більше не будуть насаджати демократію силою. — Дойче велле. 25 травня 2025 р., <https://www.dw.com/ru/trump-ssa-bolse-nebudut-nasazdat-demokratiu-siloi/a-72661187>.

¹² У Орбана оголосили результати пропагандистського «референдуму» щодо України в ЄС. — Українська правда, 26 червня 2025 р., <https://www.pravda.com.ua/news/2025/06/26/7518820/>.

¹³ Більш детально див.: Євроінтеграція в умовах війни: виклики і перспективи. — Центр Разумкова, грудень 2022 р., <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-MATRA-IV-KVARTAL-7.pdf>.

кампаній в країнах ЄС тривало посилення активності і впливу євроскептичних, ультраправих політичних сил. Спостерігалось зростання популярності «Альтернативи для Німеччини», «Національного об'єднання» (Франція), «Конфедерації» (Польща), «Альянсу за союз румунів» (Румунія) тощо. У Португалії у травні 2025 р. на дострокових парламентських виборах перемогла ультраправа партія «Чега». Про поляризацію політичного ландшафту ЄС свідчить ініціювання в липні 2025 р. правими силами в Європарламенті (групи «Патріоти за Європу» і «Європейські консерватори та реформісти») вотуму недовіри Єврокомісії та її керівництву. Причому правим вдалося зібрати значну кількість голосів – 175¹⁴.

Очевидно, що ЄС не може не брати до уваги тенденції зміцнення праворадикальних, популістських настроїв в європейському політикумі, які загалом підвищують скепсис до подальшого розширення ЄС і позначаються на відносинах Києва і Брюсселя в різних сферах.

По-третє, ситуація довкола відкриття перемовин про вступ України до ЄС актуалізує проблему, пов'язану з правом вето. Консенсусний механізм ухвалення рішень є хронічною проблемою, яка гальмує спільну зовнішню політику, девальвує і ускладнює діяльність Євросоюзу, робить Брюссель надзвичайно вразливим у протистоянні авторитарним режимам. Різні очільники ЄС регулярно закликали до вирішення проблеми ухвалення рішень. Питання зміни консенсусу на кваліфіковану більшість перебуває на порядку денному ЄС, але, на жаль, без результатів.

В європейському політикумі нині активно обговорюється проблема відкриття переговорів про вступ України, розглядаються різні шляхи політико-правового подолання угорського вето, зокрема запровадження «технічних» неформальних перемовин про вступ. Певні очікування в цьому плані пов'язані з вересневим засіданням Ради ЄС. Але наразі станом на початок вересня питання залишається відкритим.

Підсумовуючи, слід зазначити, що в нинішніх реаліях, попри складнощі і проб-

леми зовнішнього і внутрішнього характеру, військово-політичне партнерство з ЄС, інтеграція до євроспільноти мають для України пріоритетне, стратегічно важливе значення.

II. АМЕРИКАНСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Специфіка і особливості нової американської політики на світовій арені

В умовах формування нового світового порядку, виникнення глобальних загроз і викликів Президент США Д. Трамп та його команда намагалися сформувати свою стратегію нової зовнішньої політики, яка радикально відрізняється від політики їх попередників. В узагальненому вигляді нова зовнішня політика США характеризується рядом особливостей.

Перше. Американоцентризм і комерціалізація зовнішньої політики США. Обрання у 2024 р. Президентом США Д. Трампа призвело не лише до кардинальних змін, конкретних кроків та форм здійснення американської зовнішньої політики, а й корінним чином змінило її ідеологічні засади. Дотрампівська зовнішня політика США базувалася як на врахуванні національних інтересів США, її союзників, так і на ціннісному підході, в основі якого лежали демократичні принципи, права і свободи людини. Багато в чому ціннісний підхід визначав вектори діяльності та конкретні дії Державного департаменту та Білого дому за будь-якого американського президента. Під час президентства Д. Трампа американська зовнішня політика дрейфує у напрямі своєї доларизації (комерціалізації), коли її успіхи оцінюються лише за одним критерієм – наскільки успішною є угода (deal), укладена США, та скільки мільярдів доларів отримала Америка. При цьому часто не враховуються довгострокові стратегічні інтереси США, які не завжди можливо виміряти у мільярдах доларів, ліквідуються інструменти м'якої сили, на кшталт USAID, здійснюється вихід США із гуманітарних організацій, зокрема з ЮНЕСКО.

Друге. Формування сучасної зовнішньої політики США відбувається під впливом двох груп – ізоляціоністів та

¹⁴ Атака на Урсуну: чим завершилася перша спроба «друзів Путіна» обезголовити ЄС. – Європейська правда, 10 липня 2025 р., <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/07/10/7215668/>.

рейганістів. Перша, ізоляціоністська, група впливу представлена базовими виборцями Д. Трампа (MAGA). Представники цієї спільноти далекі від розуміння м'якої сили, прав людини, орієнтуються переважно на короткострокові фінансові інтереси, схильні до автаркії. Сумнозвісна промова віце-президента США Джей Ді Венса на Мюнхенській конференції з безпеки у 2025 р. є яскравим відображенням таких ізоляціоністських ідей¹⁵. Представники старої рейганівської геополітичної школи переконані, що США повинні зберігати свою роль як світового полюса сили і світового поліцейського, розцінюючи Китай та росію як потенційні загрози для такої ролі Сполучених Штатів.

Третє. Хаотичність сучасної зовнішньої політики США, яка має персоніфікований характер. Д. Трамп привніс в американську зовнішню політику фактор особистого персонального ставлення до своїх візаві з інших держав. Не секрет, що Д. Трамп прагне бути нагородженим Нобелівською премією миру і його дії часто виходять з реалізації цього бажання. Оскільки ціннісний підхід у зовнішній політиці США все більш нівелюється, то зовнішньополітичні рішення часто приймаються Д. Трампом, виходячи з особистих симпатій або економічного прагматизму. Яскравий приклад — це відносини Д. Трампа та путіна. Американський президент був впевнений, що досягти миру між Україною та росією йому вдасться на основі його особистих відносин з російським диктатором.

Демонтаж старої та формування нової системи світового порядку, обрання Президентом США Д. Трампа призвело до суттєвих, іноді радикальних змін у зовнішній політиці Вашингтона. Відбувається її доларизація, часто вона носить хаотичний та явно виражений персоналізований характер. При цьому залишаються відкритими питання про глобальну роль США у новій світовій системі міжнародних відносин.

Стан і тенденції українсько-американських відносин

Після початку широкомасштабної агресії США, за різними програмами допомоги, поставили до України військової техніки та озброєння на суму орієнтовно \$67 млрд¹⁶, здійснювався обмін розвідувальною інформацією. Поряд з Євросоюзом Вашингтон був ініціатором застосування санкцій проти росії. США також надали Україні макрофінансової допомоги на суму \$31,5 млрд¹⁷. Близько 240 тис. українських біженців знайшли притулок у США¹⁸.

Попередня адміністрація Президента Д. Байдена сформулювала та дотримувалася у своїй діяльності *доктрини про обмежене стратегічне партнерство між США та Україною*, за якої Сполучені Штати не можуть дозволити, щоб Україна програла російсько-українську війну, але є неготовими до поразки росії. Такий підхід був зумовлений принаймні трьома факторами.

Перший — це ядерний шантаж росії, яка неодноразово погрожувала застосуванням тактичної ядерної зброї.

Другий — страх перед неконтрольованим розпадом росії у разі її поразки, втратою контролю над російською ядерною зброєю, перетворенням російської території на «сіру» зону міжнародного тероризму.

Третій — на думку значної частини американських експертів головною загрозою для США на сьогодні є не росія, а Китай, що зумовлює, на їх погляд, зосередження сил і ресурсів саме на китайському напрямку з метою «відірвати росію від Китаю».

Страх американського *deep state* перед неконтрольованим розпадом росії, переростанням російсько-української війни у глобальне ядерне протистояння призвело за

¹⁵ «Шок і приниження». Що сказав віце-президент США у Мюнхені і чому така реакція. — BBC News Україна, 14 лютого 2025 р., <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/crm7yr8dewno>.

¹⁶ Постачання американської зброї та військової техніки до України, яка була виділена за Президента Д. Байдена за програмою USAI (контракти на виготовлення зброї) продовжується до цих пір. Закінчення поставок заплановане у 2026 р. Серед найсуттєвіших поставок від США — понад 1 400 ПЗРК Stinger, понад 5 500 ПТРК Javelin, 90 одиниць 155-мм гаубиць та 184 000 снарядів до них, 31 танк M1 Abrams, 190 бойових машин піхоти Bradley, а також велика кількість боєприпасів, гранатометів, дронів-камікадзе, протитанкових систем та іншого обладнання. Див.: США надали Україні зброї на \$67 млрд і \$31,5 млрд прямої фінансової допомоги. — Forbes, 19 лютого 2025 р., <https://forbes.ua/news/ukraina-otrimala-vid-ssha-zbroyu-na-67-mlrd-ta-315-mlrd-byudzhetnoi-dopomogi-zelenskiy-19022025-27311>.

¹⁷ Там само.

¹⁸ «Варіантів залишитися тут без порушення закону дуже мало» — українці у США, яким не продовжують право на перебування. — Суспільні новини, 29 травня 2025 р., <https://suspilne.media/1029711-variantiv-zalisitisa-tut-bez-porusenna-zakonu-duze-malo-ukrainci-u-ssa-akim-neprodozvuut-pravo-na-perebuvanna/>.

Президента США Д. Байдена до практичного застосування доктрини обмеженого стратегічного партнерства, що передбачало встановлення штучних обмежень у постачанні кількості та видів сучасної західної зброї¹⁹ до України, унеможливлення застосування американської зброї вглиб території росії.

Попри всі обмеження, за попередньої адміністрації США, українсько-американське співробітництво носило переважно характер, хоча й обмеженого, але стратегічного партнерства. На сучасному етапі, після обрання Президентом США Д. Трампа, відносини між США та Україною зазнали докорінних змін. З одного боку, ідеться про згадану вище комерціалізацію партнерства, з іншого — про нестабільність і суперечливість позицій США на українському напрямі, насамперед в контексті мирних переговорів (про це — нижче).

Своєю чергою, українська влада доклала активних зусиль для налагодження продуктивного діалогу і відновлення партнерських відносин із США. 8 травня 2025 р. Верховна Рада України ратифікувала угоду з США щодо співпраці у сфері корисних копалин²⁰. Угодою було передбачено створення двостороннього інвестиційного фонду для відбудови і розвитку українських надр²¹. І якщо в Україні зазначений документ спочатку був сприйнятий неоднозначно, то Президент США Д. Трамп позитивно оцінив факт укладення такої угоди, що загалом покращило американсько-українські відносини та особисте ставлення Д. Трампа до України.

Загалом є підстави говорити про наявність останнім часом деяких позитивних тенденцій у відносинах Києва і Вашингтону. Зокрема, у квітні 2025 р. започаткована робота над угодою про зону вільної торгівлі Україна–США. Міністр оборони США П. Гегсет

взяв участь у липневому засіданні групи «Рамштайн». Своєю чергою, спецпредставник президента США К. Келлог приєднався до наради «коаліції охочих» у Римі 10 липня 2025 р. За інформацією голови уряду України Ю. Свириденко, нині в рамках угоди про надра триває підготовка трьох спільних проєктів Україна–США у сфері видобутку корисних копалин. Важливо й те, що 3 вересня 2025 р. відбулось перше організаційне засідання Керівної ради Американсько-Українського інвестиційного фонду відбудови і заплановано візит делегації *Міжнародної фінансової корпорації розвитку США (DFC)* до України у вересні 2025 р.

Сприятливим фактором стало створення нового механізму поставок американської зброї до України. За словами посла США при НАТО М. Вітакера, зараз створений новий механізм військової допомоги Україні через НАТО (Prioritised Ukraine Requirement List – PURL²²), який передбачає закупки європейськими країнами американської зброї для України шляхом узгодження в рамках НАТО. Перші поставки зброї через механізм PURL вже відбулися. Так, 5 серпня 2025 р. Норвегія, Швеція та Данія профінансували один з перших пакетів військової підтримки для України на €430 млн²³. Також Нідерланди оголосили, що нададуть пакет американських озброєнь, включно з комплектуючими до систем Patriot на суму €500 млн²⁴.

Водночас, поступово активізовано двосторонню торгівлю зброєю. У травні Вашингтон здійснив перший експорт зброї в Україну на суму \$50 млн шляхом прямих комерційних продажів (DCS). Згодом Державний департамент схвалив продаж обладнання та послуг для підтримки літаків F-16 на суму \$310 млн. У липні США узгодили продаж Україні військової техніки (засоби ППО) на суму \$322 млн. Тривають американсько-німецькі переговори

¹⁹ На перших етапах західні країни, у т. ч. США були категорично проти постачання 155-мм гаубиць до України, потім були проблеми з поставками ракет HIMARS, сучасних західних танків, літаків F-16. Після довгих дискусій з нашими партнерами всі ці види зброї були поставлені Україні.

²⁰ Див.: Закон України «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про створення Американсько-Українського інвестиційного фонду відбудови» – Офіційний вебпортал Верховної Ради України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4417-20#Text>.

²¹ Угода між урядом України та урядом Сполучених Штатів Америки про створення Американсько-українського інвестиційного фонду відбудови. – Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_001-25#n2.

²² Посол США при НАТО анонсував «серію оголошень» про нові пакети зброї для України від інших країн. Ірина Кутелева, Ірина Балачук. – Українська правда, 5 серпня 2025 р., <https://www.pravda.com.ua/news/2025/08/5/7524826/>.

²³ Данія, Норвегія і Швеція спільно профінансують пакет військової допомоги Україні на \$500 мільйонів. – Укрінформ, 5 серпня 2025 р., <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/4022416-dania-norvegia-i-svecia-spilno-profinansuut-paket-vijskovo-dopomogi-ukraini-na-500-miljoniv.html>.

²⁴ Нідерланди передадуть Україні ракети і компоненти для системи Patriot. – Європейська правда, 4 серпня 2025 р., <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/08/4/7217295/>.

про поставки в Україну комплексів Patriot. 5 серпня 2025 р. під час розмови В. Зеленського і Д. Трампа була обговорена угода щодо постачання українських дронів до США. Орієнтовна вартість угоди може сягати \$1 млрд²⁵.

Отже, спостерігаються деякі обнадійливі тенденції у позиціюванні керівництва США на українському напрямі. Але питання «Чи конвертуються вони (ці тенденції) у стабільну і послідовну політику солідарності та підтримки України?» — досі відкрите. Загалом характер і атмосфера відносин Києва і Вашингтона визначальною мірою обумовлені перебігом переговорного процесу щодо припинення війни в Україні.

Ціна і результати американських ініціатив щодо мирного переговорного процесу

Вже на початку президентської виборчої кампанії було зрозуміло, що *у разі обрання Президентом Д. Трампа, американська політика стосовно України і роль США в російсько-українській війні буде докорінним чином змінена*. Водночас, погляди Д. Трампа і американська політика щодо війни в Україні теж постійно змінювалися.

Загалом можна виділити, принаймні, три етапи еволюції зовнішньої політики президента США: відмова від обмеженого стратегічного партнерства, позиціонування як рівновіддаленого посередника, нищівна критика України і врешті-решт оголошення (хоча й на словах) ультимативних вимог росії.

На першому етапі (виборча кампанія — кінець лютого 2025 р.) Д. Трамп відкинув політику обмеженого стратегічного партнерства з Україною та заявив про припинення поставок зброї та військової техніки до України. Він неодноразово проголошував, що «вирішить конфлікт за 24 години»²⁶, що «це не його війна, а війна Байдена», і якби він був президентом, то війна би не почалася. Американський Президент заявив, що його головною ціллю є припинення вогню і початок мирного процесу, мир через силу, оскільки гинуть десятки тисяч людей з обох боків. Це був його головний наратив, який

він намагався просунути, спілкуючись з Президентом України В. Зеленським і з російським диктатором путіним.

Загалом на цьому етапі тон заяв американського Президента ставав дедалі все більш прихильним до росії. Одночасно у своїх виловлюваннях стосовно України Д. Трамп чим далі, тим більше надавав негативні оцінки діям української влади, звинувачуючи її у небажанні встановлення миру. Зокрема Президентом США висувалися претензії щодо оплати попередніх поставок американської зброї на \$300 млрд, необхідності підписання кабального варіанту угоди про рідкісноземельні метали, відсутності у Президента В. Зеленського бажання укласти мирну угоду.

Д. Трамп намагався грати роль нейтрального посередника між росією та Україною, наголошуючи, що війну потрібно припинити та укласти про це угоду (deal). Наприкінці цього етапу все більше стала відчуватись прихильність американського Президента до російського диктатора, з одного боку, а з іншого — все більш зростаюче роздратування діями Президента України.

На другому етапі (кінець лютого — липень 2025 р.) спостерігалось певне позиціонування США як тимчасового партнера росії. 28 лютого 2025 р. відбулася сумнозвісна зустріч президентів США і України. У прямому ефірі у вітальні Білого дому відбувся гострий конфлікт, і візит був перерваний. Також тимчасово були припинені обмін розвідувальною інформацією і поставки зброї до України²⁷.

За деякими експертними оцінками, США перестали бути не лише стратегічним партнером України, а й «підігравали» росії на міжнародній арені. На цьому етапі був зруйнований процес узгодження санкцій з ЄС. США не підтримали 18-й пакет санкцій, ухвалений Євросоюзом. Вперше з початку широкомасштабної агресії засідання міжнародної групи з координації військової допомоги Україні у форматі «Рамштайн» (4 червня) відбулося без участі Міністра оборони США П. Хегсета. За повідомленням ЗМІ, США були готові до визнання Криму як російської

²⁵ Зеленський провів телефонну розмову з Трампом. — УНІАН, 5 серпня 2025 р., <https://www.unian.ua/world/zelenskiy-proviv-telefonnu-rozmovuz-trampom-13088493.html>.

²⁶ Аналітики підраховували, що Д. Трамп заявляв про це 54 рази.

²⁷ За декілька днів постачання зброї за контрактами часів президента США Д. Байдена та обмін розвідувальною інформацією поновилися.

території, скасування санкцій проти росії та інших неприйнятних для України поступок на користь російського диктатора²⁸.

Під тиском адміністрації Д. Трампа Президент України В. Зеленський погодився на проведення російсько-українських переговорів на високому рівні. Їх перший раунд відбувся у Стамбулі 16 травня, другий – 2 червня, третій і останній – 23 липня 2025 р.²⁹ З точки зору мирного процесу перемовини не принесли суттєвого прогресу.

Разом з тим, ставало все більш очевидним, що російська сторона не схильна до будь-яких компромісів, зокрема до підтримки американської ініціативи з припинення вогню, наполягаючи на виконанні своїх вимог³⁰. Російський диктатор путін заявив, що згодний з ініціативою припинення вогню у війні рф проти України, але воно має «привести до довгострокового миру і усунути початкові причини цієї кризи»³¹. Переговорна тактика росії зводиться до затягування початку реального мирного процесу. Неприйнятні ультимативні вимоги росії супроводжувалися все більш масштабними і кривавими ракетними та дронними атаками по цивільних містах України, які відбувалися відразу після телефонних перемовин Д. Трампа з путіним.

Під час третього етапу (початок липня – серпень 2025 р.) здійснюються спроби Д. Трампа (принаймні на словах) примусити росію до миру, спостерігається загострення відносин між США та росією. Наростає роздратування путіним та його тактикою імітації мирних переговорів призвело до того, що Президент США Д. Трамп 14 липня 2025 р. на зустрічі з Генеральним секретарем НАТО М. Рютте оголосив про

50-денний ультиматум росії. 28 липня американський Президент встановив новий термін мирного врегулювання в Україні у 10-12 днів³², наголосивши, що проти рф можуть бути запровадженні «дуже жорсткі тарифи», які стосуватимуться всіх товарів та послуг російського походження. Але ці заяви і «символічний» наказ двом американським підводним човнам-носіям ядерної зброї переміститися ближче до берегів росії не вплинули на позиції кремля. Миротворча активність і ультимативні вимоги Д. Трампа щодо росії не були підкріплені практичними діями, зокрема, так і не відбулося застосування «вторинних санкцій» проти покупців російської нафти³³.

15 серпня на Алясці (США) відбулась зустріч Д. Трампа з путіним, яка принесла очевидні дивіденди росії: а) послабилася політична ізоляція російського диктатора; б) санкції щодо рф були в черговий раз відкладені; в) путін переконав американського Президента у своїй логіці закінчення війни: мирні переговори без зупинення бойових дій.

Така чергова зміна американської позиції на користь країни-агресора спонукала європейських лідерів до активного просування спільної позиції на американському напрямі, консолідації підтримки України³⁴. 18 серпня 2025 р. відбулась зустріч Д. Трампа з В. Зеленським, до якої доєдналися лідери Німеччини, Франції, Італії, Великої Британії, Фінляндії, а також Президентка Єврокомісії і Генеральний секретар НАТО. Керівники США, України та Європи домовилися про розробку гарантій безпеки для України, як у 5 статті Вашингтонського договору. Групу з розробки гарантій очолив державний секретар США М. Рубіо. Обговорювалися також продаж американської зброї до України в обсязі \$100 млрд за рахунок європейських

²⁸ Крим визнають офіційно територією Росії: США готові до такого кроку заради досягнення миру. – Bloomberg – today.ua, <https://today.ua/478434-prosochilisya-detali-mirnoyi-ugodi-yaku-gotuyut-ssha-krim-oficijno-bude-viznano-rosijskoyu-teritoriyeyu-bloomberg>.

²⁹ За підсумками переговорів вдалося домовитися про обмін полоненими та повернення тіл загиблих.

³⁰ Зокрема, на демілітаризації та денацифікації України, її нейтральному статусі, «захисті прав» російськомовних, офіційне визнання Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської обл. як територій росії.

³¹ Путін почав висувати умови для припинення вогню. – Дойче велле, 13 березня 2025 р., <https://www.dw.com/uk/putin-pocav-visuvati-umovidla-pripinenna-vognu/a-71915632>.

³² Путін назвав свої вимоги для закінчення війни в Україні. Що з ультиматумом Трампа. – BBC News Україна, 1 серпня 2025 р., <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c8jp9z2klv8o>.

³³ Окрім Індії, але за оцінками експертів, застосування «вторинних» санкцій проти цієї країни було зумовлено, насамперед, особистим протистоянням Д. Трампа з Прем'єр-міністром Індії Нарендро Моді.

³⁴ Заява Президента Макрона, Прем'єр-міністра Мелоні, Канцлера Мерца, Прем'єр-міністра Стармера, Президента Стубба, Прем'єр-міністра Туска, Президента Кости, Президента фон дер Ляйєн. – Сайт Європейського Союзу, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/08/16/statement-by-president-macron-prime-minister-meloni-chancellor-merz-prime-minister-starmer-president-stubb-prime-minister-tusk-president-costa-president-von-der-leyen/>.

партнерів. Водночас чутливі територіальні питання були відкладені на наступний раунд переговорів.

Тема забезпечення гарантій безпеки для України станом на початок вересня 2025 р. обговорювалася на різних рівнях і в різних форматах. Зокрема ідеться про створення системи юридично зобов'язуючих багатосторонніх партнерських гарантій на рівні лідерів держав, зміцнення ЗСУ та оборонних спроможностей України, розгортання в тилу України багатотисячного воєнного контингенту з числа військовослужбовців європейських країн за підтримки США тощо (але при цьому слід мати на увазі, що йдеться про відповідні миротворчі заходи у поствоєнний період).

Згадані зустрічі на вищому рівні, з одного боку, надали поштовх переговорному процесу, який знаходиться у точці біфуркації, а головний вектор подій — до миру або продовження війни залежить від позицій російської сторони. Але, з іншого боку, на жаль, нинішні заяви російських можновладців³⁵ свідчать про те, що Москва як і раніше налаштована на затягування і блокування переговорного процесу, висунування апріорі неприйнятних ультимативних вимог і посилення ескалації бойових дій на фронті і нарощування терору проти мирного населення України.

Загалом слід констатувати, що ініційований США мирний переговорний процес з припинення війни в Україні, що розпочався в лютому 2025 р., на цей час не приніс позитивних результатів. Росія, імітуючи мирні ініціативи, використовує переговори як димову завісу для нарощування агресії, не збираючись припинити бойові дії. Численні спроби США умиротворити агресора мали зворотний ефект. Росія посилила терор проти мирного населення України. Зокрема, 28 серпня агресор наніс черговий масований удар 629 засобами повітряного нападу по Києву, внаслідок чого загинуло 25 осіб і 53 отримали поранення.

Нині питання щодо подальших дій Вашингтона залишається відкритим. Але очевидно, що альтернативи силового

примушення агресора до миру не існує. Шлях до припинення війни пролягає через нарощування санкційного тиску на країну-агресора, розширення і зміцнення воєнно-політичної, фінансово-економічної підтримки України, забезпечення надійних безпекових гарантій для Києва.

III. ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

2025 р. став етапним у розвитку відносин між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (НАТО). Після більш ніж трьох років повномасштабної війни Росії проти України Альянс перейшов від точкової допомоги до інституціоналізованої, системної підтримки. Однак, водночас, у чинних політичних документах НАТО все ще бракує чіткої формули членства України, що породжує дискусії про те, що знаходиться в кінці інтеграційного тунелю і яка «стеля» української євроатлантичної інтеграції.

Президент України після зустрічі з Генеральним секретарем НАТО М. Рютте 22 серпня 2025 р. в Києві заявив про гарантії безпеки для України: «Багато з цього базується на нашій співпраці з партнерами, на нашій співпраці з НАТО, яка вже реалізована. Українська армія дуже сильно інтегрована в систему Альянсу. Ми безумовно продовжимо всі практичні рівні нашої співпраці з НАТО»³⁶.

Деякі підсумки червневого саміту НАТО. Головною подією року став саміт НАТО у Гаазі (24–25 червня 2025 р.). Попри скорочений формат заходу, українська тематика була в числі пріоритетів порядку денного. Зокрема, відбулись зустрічі з керівництвом НАТО і ЄС, з лідерами країн Євросоюзу, з Президентом США. Проїшло засідання Ради Україна–НАТО за участю міністрів закордонних справ Альянсу.

Українська делегація очікувала від нього чіткішого сигналу щодо членства, але в підсумкових документах Альянс зробив акцент не на політичних деклараціях, а на практичних зобов'язаннях. Лідери країн-членів (під тиском США) узгодили амбітну

³⁵ Путін готовий до зустрічі із Зеленським, якщо «усі питання будуть опрацьовані» — Лавров. — Українська правда, 21 серпня 2025 р., <https://www.pravda.com.ua/news/2025/08/21/7527188/>.

³⁶ Гарантії безпеки, оборонна підтримка та дипломатична робота для досягнення миру: підсумки зустрічі Президента України й Генсека НАТО. — Інтернет-представництво Президента України, 22 серпня 2025 р., <https://www.president.gov.ua/news/garantiyi-bezpeki-oboronna-pidtrimkata-diplomatichna-robota-99677>.

мету: забезпечити до 2035 р. рівень витрат на оборону та безпеку до 5% ВВП. Це означає, що союзники готуються інвестувати не лише в армію, а й у стійкість суспільств, інновації та інфраструктуру. Причому витрати на підтримку України можуть зараховуватися союзникам у цю квоту. Проте у фінальному комюніке не з'явилася пряма згадка про майбутнє членство України в Альянсі. Але це не означає припинення євроатлантичної інтеграції Києва. Отже, де-юре, рішення попереднього Вашингтонського саміту Альянсу про незворотність вступу України лишається в силі.

Що ж отримала Україна як практичну віддачу від саміту НАТО в Гаазі? В Альянсі ухвалили історичне рішення щодо збільшення оборонних витрат (до 5% ВВП кожної країни) на власну оборону і безпеку, розділивши цей показник на:

- ✓ 3,5% — пряма оборонна діяльність (військові, озброєння, боєприпаси),
- ✓ 1,5% — оборонні/безпекові сфери (кібербезпека, інфраструктура, дороги, комунікації, об'єкти подвійного призначення).

Головне, що отримав Київ, — допомога Україні може зараховуватися в ці показники. Це посилює фінансові можливості НАТО та створює додатковий ресурс для допомоги Україні. Попри різні погляди, Альянс підтвердив свою беззаперечну підтримку України й принцип колективної оборони — статтю 5 Вашингтонського договору. Це надало Києву впевненості у довгостроковій солідарності союзників. На саміті звучало, що підтримка України залишилася «залізною».

Витрати на оборону України, як складова зобов'язань країн Альянсу, створює стимул для подальшого збільшення пакетів допомоги. Адже в Гаазі акцент зроблено на оборонній індустріальній співпраці як в рамках НАТО, так і з Україною. В НАТО підкреслили необхідність усунути торговельні бар'єри, стимулювати інновації, посилювати оборонне виробництво.

Таким чином Україна може залучитися до масштабніших проєктів з виробництва техніки, амуніції, матеріалів, боєприпасів разом із європейською та американською промисловістю за стандартами НАТО.

В цілому підсумки саміту НАТО в Гаазі свідчать про забезпечення фінансової стабільності, визначення стратегічних пріоритетів, політичну консолідацію та індустріальну перспективу — ріст виробництва, зменшення адміністративних перешкод тощо.

Новий механізм військової допомоги НАТО Україні. Як наголошувалося вище, у 2025 р. для систематизації та координації військової допомоги Україні запроваджено новий колективний механізм НАТО — PURL (Prioritised Ukraine Requirements List — «Пріоритетний перелік потреб України»).

Суть PURL — це список першочергових потреб Збройних сил України, який формують у тісній співпраці між Києвом і штабом НАТО (NSATU — NATO Security Assistance and Training for Ukraine у Бисбадені, Німеччина). У ньому зафіксовано найважливіші запити України: системи ППО (Patriot, NASAMS, IRIS-T), ракети, боєприпаси, дрони, засоби РЕБ, ремонтні й логістичні потреби. Союзники бачать цей список і «закривають» окремі пункти за рахунок своїх внесків або через спільне фінансування.

Як працює PURL:

1. Україна подає потреби (наприклад: батареї Patriot + ракети до них).
2. NSATU перевіряє і узгоджує пріоритетність.
3. Країни-члени НАТО беруть на себе зобов'язання «закрити» конкретні позиції.
4. Закупівля може здійснюватися як напряму, так і через спеціальні фонди (наприклад, трастовий фонд НАТО чи двосторонні угоди).

Особливості PURL:

- ✓ **Колективний підхід.** Це не розрізнені ініціативи країн, а єдиний «кошик» потреб.
- ✓ **Прозорість.** Союзники бачать, що саме потрібно Україні, і можуть оперативно приймати рішення.
- ✓ **Прискорення поставок.** Завдяки PURL у серпні 2025 р. було запущено

механізм регулярних «великих пакетів» допомоги.

- ✓ **Гнучкість.** Програма дозволяє використовувати кошти союзників для закупівлі американської зброї.

Для Києва «Пріоритетний перелік потреб України» — це інструмент, який вперше надав стандартизовану форму та регулярність зовнішній військовій допомозі Україні. Завдяки PURL допомога стала частиною офіційних бюджетних зобов'язань НАТО. Фактично це «місток» до повної інтеграції в оборонне планування Альянсу.

Практичний вимір взаємодії визначив запуск і розгортання структури NSATU (NATO Security Assistance and Training for Ukraine) — «Допомога та навчання НАТО в галузі безпеки для України» у німецькому Вісбадені. Цей координаційний центр став фактично головним хабом для узгодження військових запитів Києва з можливостями союзників. У 2025 р. саме через NSATU почали проходити «великі пакети допомоги» — масштабні партії озброєнь і боєприпасів. Наприклад, у серпні 2025 р. НАТО оголосив про поставку американського обладнання, профінансовану Нідерландами, а також про спільний скандинавський пакет на \$500 млн, в якому акцент зроблено на ППО, боєприпаси, запчастини. Це вже не одноразові акції, а системний механізм підтримки.

Ключовим напрямом залишається протиповітряна оборона. Після нищівних російських ударів по енергетичній інфраструктурі України, НАТО та окремі союзники ухвалили рішення передати Україні додаткові комплекси Patriot. Союзники координували між собою, хто саме і в якому режимі здатен передати системи, а також як поповнити запаси ракет. Частину батареї розміщували у Польщі для захисту маршрутів постачання в Україну.

Спільні структури Україна-НАТО. Запрацювала перша спільна структура НАТО та України (JATEC), створена для аналізу бойового досвіду війни та забезпечення навчання й освіти, а також вироблення рекомендацій у сфері стратегій, політики, тактики та операцій. JATEC — це Спільний центр аналізу, навчання

та освіти, який дислокується в м. Бидгощ, Польща.

Початкова оперативна здатність JATEC досягнута в січні 2025 р., повна очікується до кінця 2025 р. Співробітниками Спільного центру є представники НАТО і України. Ціллю JATEC є збір та систематизація досвіду війни з Росією, поглиблення взаємосумісності, надання аналітичної, освітньої та тренувальної підтримки, яка стосується військових та цивільних аспектів. За оцінками Міністерства оборони України: «Це символ солідарності між НАТО й Україною... JATEC сприятиме поліпшенню інтероперабельності ЗСУ з Альянсом»³⁷.

У 2025 р. продовжилася передача Україні сучасних літаків. Нідерланди доставили нову партію F-16, а Франція передала винищувачі Mirage 2000. Формально це двосторонні ініціативи, але координація здійснювалася саме в контексті ширшої НАТОвської підтримки.

Ще одним важливим механізмом залишився Comprehensive Assistance Package (CAP) «Комплексний пакет допомоги». До літа 2025 р. обсяг внесків у його трастовий фонд перевищив €1 млрд. Через цей інструмент Україна отримувала не лише «нелетальну» допомогу — пальне, медичні засоби, запчастини, а й ресурси для відбудови критичної інфраструктури. Попри значні досягнення, співпраця мала й проблемні моменти, перш за все це невизначеність із складом учасників Фонду, дефіцит боєприпасів і ППО тощо.

Шляхи і перспективи партнерства Україна-НАТО. Очевидно, що в нинішніх умовах важливо витримувати баланс між реаліями та очікуваннями. Варто зосередитись на низці напрямів, які допоможуть зробити співпрацю ще ефективнішою. Зокрема максимально використовувати механізми NSATU, розвивати власні ремонтні та виробничі хаби, синхронізувати стандарти та критерії з НАТО, активніше працювати з громадською думкою всередині Альянсу.

Співпраця України з НАТО у 2025 р. має двоякий характер. З одного боку, Київ отримує безпрецедентний рівень практичної

³⁷ Україна та НАТО окреслили пріоритети роботи JATEC у 2026 р. — Сайт Міністерства оборони України, 9 липня 2025 р., <https://mod.gov.ua/news/ukrayina-ta-nato-okreslili-prioriteti-roboti-jatec-u-2026-roczl>.

підтримки — від систем ППО до мільярдних фінансових пакетів. З іншого боку, політична перспектива членства лишається розмитою. Для України це означає необхідність довести свою спроможність бути не лише реципієнтом допомоги, а й активним учасником та донором колективної безпеки.

Важливим етапом співробітництва з НАТО для України стане наступний саміт в Туреччині (Анкара, 7–8 липня 2026 р.). Україна може очікувати поглиблення фінансових та безпекових домовленостей з НАТО та країнами Альянсу на двосторонній основі. Оскільки саміт у Гаазі заклав підґрунтя зростання оборонних бюджетів, Анкара, ймовірно, стане майданчиком для першого масштабного звіту про прогрес щодо оборонних витрат та анонсування конкретних нових пакетів допомоги та створення коаліцій (особливо у ППО, протиракетній та оборонній сфері).

Консолідація оборонних ініціатив має бути конвертована у конкретні результати. Очікується, що питання спільного виробництва, вирішення логістичних проблем і побудови інфраструктури ремонту й тренувань вийдуть на передній план. Тут Україна буде пропонувати свої ініціативи і програми. Поки питання про членство України в Альянсі лишається відкритим, у Туреччині можливе започаткування чіткішої дискусії про стандарти і критерії, які має виконати Україна та графік подальших інтеграційних кроків.

Як вже зазначалося, Україна, лідери європейських держав та США і Канада обговорюють формалізовані гарантії безпеки для України, за аналогією зі статтею 5 Північно-Атлантичного Договору, але без інтеграції в Альянс. На зустрічі в Києві в серпні 2025 р., Генеральний секретар НАТО М. Рютте відмітив, що йдуть консультації щодо формату таких гарантій. Президент України В. Зеленський у контексті можливих мирних ініціатив наголошував, що росія не може брати участі в обговоренні гарантій безпеки, оскільки є агресором³⁸.

Наші очікування полягають в якнайшвидшому оформленні таких гарантій. Саміт у Гаазі дав Україні фінансову,

військово-політичну та індустріальну підтримку. Своєю чергою, Анкара може стати платформою для закріплення цієї підтримки та висвітлити бачення Альянсу щодо майбутнього членства України в НАТО.

ДЕЯКІ ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

В умовах широкомасштабної війни внутрішня ситуація в Україні, її зовнішньополітичне становище і позиції на світовій арені значною мірою визначаються станом і перспективами партнерства з ЄС, США і НАТО. Ці вектори національної дипломатії мають пріоритетний характер, стратегічне значення і геополітичну вагу для України. На жаль, з огляду на сучасні реалії, слід констатувати деякі проблемні тенденції та процеси. Зокрема, з формальної точки зору, червневі саміти ЄС і НАТО зафіксували фазу «інтеграційної невизначеності» на європейському і євроатлантичному напрямках. Водночас, на фоні нової політики США докорінно змінилися відносини Києва і Вашингтона.

З огляду на це пріоритетними завданнями української дипломатії є поглиблення військово-політичного, економічного, соціокультурного партнерства з ЄС, ліквідація відставання у реалізації запланованих євроінтеграційних реформ, зосередження спільних з партнерами зусиль щодо просування переговорного процесу про вступ до ЄС і подолання негативного впливу «угорського фактору». На порядку денному активізація прагматичного діалогу Києва і Вашингтона, максимально ефективного використання і закріплення певних позитивних тенденцій в політиці США щодо України. Важливим є розвиток військово-технічного співробітництва з американською стороною, реалізація спільних економічних ініціатив і проєктів, координація зусиль у мирному переговорному процесі тощо. Своєю чергою, особливе значення має практична інтеграція до Північно-атлантичного Альянсу, подальша консолідація міжнародної воєнної допомоги, у т. ч. в контексті рішень Гаазького саміту НАТО про збільшення воєнних витрат країн-учасниць. Серед ключових завдань — ефективна реалізація нового механізму закупівлі НАТО озброєнь для України і логістичне забезпечення поставок.

³⁸ Зеленський про гарантії безпеки для Росії: не знаю хто їм загрожує. — Укрінформ, 22 серпня 2025 р., <https://www.ukrinform.ua/rubricpolitics/4028454-zelenskij-pro-garantii-bezpeki-dla-rosii-ne-znau-hto-im-zagrozuje.html>.

Деякі окремі заходи і кроки з розвитку партнерства на зазначених напрямках окреслюються нижче.

Європейська інтеграція. Серед пріоритетів партнерства з ЄС слід виокремити наступне.

Перше. Забезпечення форсованої інтеграції українського ВПК до оборонних індустрій Європи. Зокрема ідеться про: а) активізацію практичної участі України в оборонних програмах і проектах ЄС — довгостроковому Плані [Rearm Europe](#), Європейській програмі оборонної промисловості (EDIP), програмі Security Action for Europe («Безпекові дії для Європи»), Європейському оборонному фонді для розвитку оборонних спроможностей тощо; б) наповнення конкретним змістом низки угод, домовленостей і меморандумів, ухвалених в рамках Форумів оборонної промисловості ЄС-Україна, у т. ч. про співпрацю з Асоціацією аерокосмічної, безпекової та оборонної промисловості Європи, про запуск нової спільної ініціативи Україна-ЄС — [BraveTech EU](#) для розробки нових технологій і систем у сфері безпеки; в) реалізація проєктів поставок озброєння і спільного виробництва українського ОПК і провідних корпорацій європейської оборонної індустрії. Зокрема, реалізація трирічного спільного плану постачання Німеччиною систем ППО IRIS-T, виконання угоди з норвезькою компанією Kongsberg Defence and Aerospace (виробництво систем NASAMS), з іспанською компанією Escribano Mechanical and Engineering. А також запровадження виробництва української зброї на території Данії в рамках ініціативи «Build with Ukraine». Водночас, ідеться про реалізацію аналогічних проєктів з оборонними компаніями Франції, Чехії, Швеції та інших країн ЄС.

Друге. Акумуляція бюджетно-фінансової підтримки ЄС. Зокрема, потребує невідкладного вирішення проблема виконання індикаторів Плану Ukraine Facility для забезпечення надходження щоквартальних фінансових траншів з боку ЄС (загальний обсяг фінансування у 2025 р. складає €12,5 млрд). На порядку денному — обрання суддів Вищого антикорупційного суду, ухвалення законів про децентралізацію, про цифровізацію виконавчого провадження, перегляд декларацій доброчесності суддів тощо.

Третє. Зосередження спільних з європейськими партнерами зусиль щодо відкриття переговорів про вступ України до ЄС у 2025 р. під час головування Данії в Євросоюзі. З одного боку, ідеться про продуктивну реалізацію комплексу передвступних проєвропейських реформ (у т. ч. рекомендацій Єврокомісії в Паketі розширення ЄС (2024 р.), а також запровадження у законодавчій сфері результатів скринінгових сесій щодо відповідності законодавства України праву Євросоюзу. Насамперед, потрібно здійснити ряд кроків у найбільш чутливих сферах — у зміцненні ефективності антикорупційних органів і правоохоронної системи в цілому (у т. ч. внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України, що забезпечують ефективність розслідувань справ щодо корупції). Вирішально важливим є реформування судової системи, зокрема, забезпечення належної участі зовнішніх експертів у конкурсних процедурах, заповнення вакансій в Конституційному Суді і **Вищій раді правосуддя**, невідкладне перезавантаження Верховного суду, створення спеціалізованих адміністративних судів. Своєю чергою, актуальним є виконання ухвалених українським урядом дорожніх карт з утвердження верховенства права, функціонування демократичних інституцій, реформи державного управління.

З іншого боку, важливим чинником є спільне з європейськими країнами-партнерами подолання негативного впливу «угорського фактора», започаткування переговорного процесу про вступ України до ЄС в рамках кластеру «Основи».

Отже, з огляду на нинішні зовнішньополітичні реалії, головним вектором української дипломатії є зміцнення військово-політичного, фінансово-економічного партнерства з ЄС, продуктивна інтеграція до євроспільноти.

Співробітництво Україна-США. Говорячи про короткострокові перспективи відносин Києва і Вашингтона, є підстави прогнозувати формат обмеженого стратегічного партнерства, причому ці відносини матимуть достатньо мінливий і нестабільний характер. У цьому контексті важливими завданнями української дипломатії на американському напрямі є наступні.

Перше. Забезпечення прагматичного діалогу з американським Президентом з урахуванням його психологічних особливостей та інтересів. Важливою складовою є розширення комунікацій з адміністрацією Білого дому на різних рівнях, донесення до оточення Д.Трампа об'єктивної інформації, позицій Києва щодо забезпечення стабільного, справедливого миру для України.

Друге. Просування у відносинах з США спільних з європейськими партнерами підходів, єдиної консолідованої європейської позиції щодо забезпечення справедливих умов для завершення війни і забезпечення Україні надійних і дієвих гарантій безпеки.

Третє. Пріоритетним завданням є, з одного боку, забезпечення стабільного постачання американської зброї та техніки за рахунок коштів європейських партнерів (ініціатива PURL), розширення цих поставок за кількісними показниками і якісними характеристиками. З іншого боку — створення умов для отримання американської зброї з оплатою за українські кошти і зняття обмежень щодо її застосування по території країни-агресора. Реалізації цього завдання сприятиме укладення угод між Україною та США про постачання сучасної української зброї, зокрема дронів до Сполучених Штатів та запровадження обміну досвідом російсько-української війни, кіберзахисту, обміну розвідувальною інформацією тощо. Також, актуальним є залучення американських інвестицій у передові оборонні підприємства України, доступ до новітніх американських технологій та запасів необхідних елементів для виробництва сучасної зброї. Своєю чергою, американська сторона матиме доступ до українських «стартапів» та можливість їх тестування на полі бою.

Четверте. Необхідно максимально сприяти розвитку економічного співробітництва у рамках Угоди про створення Американсько-українського інвестиційного фонду. Діяльність цього Фонду зможе використовуватися як для спільних інвестицій, так і в якості механізму розрахунків за постачання сучасної американської зброї. Прискорити укладення та реалізацію пакету спільних проєктів у сфері видобутку корисних копалин. Забезпечити реалізацію ухвалених рішень ради Американсько-українського фонду.

Євроатлантична інтеграція. В умовах широкомасштабної війни вирішального значення набуває ефективне використання колективного механізму закупівель зброї в рамках НАТО для України (PURL) для забезпечення найбільш важливих потреб ЗСУ — системи ППО (Patriot, NASAMS, IRIS-T), ракети, боєприпаси, дрони, засоби РЕБ, ремонтні й логістичні потреби.

На порядку денному активне використання механізмів Ради Україна — НАТО для координації дій на світовій арені, з'ясування напрямів і пріоритетів внутрішніх реформ в Україні та спільного моніторингу ефективності їх реалізації, у т. ч. в рамках адаптованої Річної національної програми на 2025 р.

Своєю чергою, важливим є забезпечення наповнення практичним змістом (конкретні проєкти і практичні домовленості щодо розвитку військово-технічного партнерства) пакету двосторонніх міждержавних угод про довгострокове співробітництво у сфері безпеки з країнами Альянсу. Потрібно прискорити створення необхідних умов для розширення кооперації українського ОПК і системи оборонних індустрій країн НАТО.